

DARDANOS ŞEHİRİ YAKININDAKİ TÜMÜLÜS'TE YENİ BULUNAN GREKÇE KİTÂBELER

Zafer Taşlıkloğlu

Çanakkele civarında, Çanakkale ile Troia bölgesi arasında, Çanakkale'den 11 km. kadar uzakta 15-25 metre yüksekliğe çıkan büyük küçük çeşitli bir takım yığma tepeciklerin (tümülüs) sahile paralel olarak uzandıkları görülür¹. Bundan aşağı yukarı iki buçuk yıl kadar önce (Aralık 1959), eski tarihi Dardanos şehri yakınında, denizin hemen kenarında yapılmakta olan bir çimento fabrikasının su deposunun inşaatı sırasında, senelerce meçhulümüz olarak kalmış bu tümülüs'lerden bir tanesinin zengin bir aile mezarı olduğu, tesadüfen meydana çıkarılmıştır. Bu enteresan keşif derhal Çanakkale vâililiğine bildirilmiş ve vâililikçe Ankara Milli Eğitim Bakanlığına yapılan müracaat üzerine, Bakanlık, tezelden İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürü arkeolog R. Duyuracı'nın başkârlığında bir mütehassıs hey'etini bu tümülüs'ü tetkike memur etmiştir. Bunun üzerine yetkili hey'et tümülüs'ü açmış ve

¹ Küftepe, Göztepe, Akçatepe, Cevad Paşa tepesi v.s. Bu tip yığma tepeciklere dünyanın her tarafında, meselâ, Orta Asya'da Güney Rusya'da Tuna memleketlerinde, Bulgaristan, İllirya, Yunanistan'da, Anadolu'nun birçok bölgelerinde, Trakya'da bol miktarda rastlamak mümkündür. Meselâ, Trakya'da, muhtelif tarihlerde esaslı araştırmalarda bulunmuş olan Ord. Prof. A. Müfid Mansel, bu tip tepeciklerin sayısının 700-800 civarında olduğunu kaydeder. (*Trakya'nın kültür ve Tarihi*, 1938, s. 16 vd). Bizim de temennimiz, gerek Trakya'da gerekse Anadolu'nun diğer bölgelerinde, memleketimiz ve bütün dünya tarihi için çok enteresan neticeler verebilecek olan bu yığma tepeciklerin açtırılma işini, ilgililerin ehemmiyetle ele almasıdır. 1962 yazı inceleme gezim esnasında, Gelibolu yarımadasının Kavak köyü yakınında bu nevi bir yığma tepeciğin, turistlerin fazla dikkatini çektiği için, Çanakkale vâililiğince kıymetli ve çalışkan müze Müdiresi Suzan Margavan'ın yerinde gerekli incelemelerde bulunmak üzere vazifelendirildiğini işitince çok sevnişdim. Kendisine bu yolda başarılar dilerim.

içinden çıkan eşyaları inceliyerek esaslı bir ilmî tasnife tâbi tuttuktan sonra, ilim âlemine sunulmak üzere Çanakkale Müzesinde, teşhire terketmiştir.

Çok mühim addettiğimiz bu tesadüfi keşif hakkında bugüne kadar sadece ön-rapor mahiyetinde bir iki yazıdan başka bir şey yayımlanmış değildir². Çok zengin ve hele kitâbeli bir aile kabristanını gizlemiş olması hasebile, hususî bir durumu olan bu yığma tepeciğin —zira bugüne kadar yazıtlı bir başka örnek tümülüs'e rastlanmamıştır— ben sadece kitâbeleri üzerinde durmak istiyorum. Bu kitâbeler hakikaten eşine nâdir rastlanan nevidendir. Biri Aiolik diğeri de İonik olmak üzere, iki arkayik kitâbesile³ bu nâdide mezar anıtı, bilhassa ilim âlemi için büyük bir kıymet sayılabilecek mahiyettedir.

Şekil ve yapılış itibarile benzerlerine birçok yerlerde rastlanan⁴ mevzuu bahiş mezar anıtı, koridor, ön-oda ve asıl mezar odası olmak üzere üç kısımdan müteşekkildir. En eski kitâbeleri, ön-oda ile asıl mezar odası kapılarının üst kısımlarına, okunaklı bir şekilde hakkedilmiş, arkayik bir karakter aksettirmektedir. Birinci kitâbe diye numaralıyacağımız ön-odaya açılan kapının üstündeki yazıtın üzerinden ayrıca kırmızı boya ile de gidildiği bariz olarak görülmektedir. Bu birinciye nazaran daha muahhar olan ikinci kitâbenin üzerinde böyle bir kırmızı boya izi görülmediğini de ayrıca belirtmek isteriz. Bundan başka, birinci kitâbe Aiolik karakteri aksettirdiği halde ikincisi yâni, asıl mezar odası kapısı üzerindeki kitâbe birincinin tam tersi olarak, İonik karakterdedir. Mezarın 3. kitâbesine gelince, bu, önceki iki kitâbeye nazaran çok daha geç zamanlara ait olup, ön-odaya girince, hemên sağ tarafta, duvarın

² Bk. R. Duyuran, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleten*, Mart 1960, nr. 218, s. 11-15; Keza bk. aynı yazar, *Türk Arkeoloji Dergisi*, sayı X-1, 1960, s. 64-66; yine bk. aynı yazar, *Anatolia*, V, 1960, s. 9-12.

³ R. Duyuran, ön-rapor olarak yazmış olduğu bir yazısında (*Türk Arkeoloji Dergisi*, X-1, s. 64-66) mezar anıtının M. Ö. IV. asırda inşa edildiğini, başka bir yazısında ise (*Anatolia*, V, 1960, s. 9-12) Klâsik devir eseri olduğunu söylüyorsa da, biz burada sunduğumuz epigrafik incelemeler neticesinde, bu anıtın daha eski bir devire ait olduğunu kuvvetle muhtemel görmekteyiz.

⁴ Bu tip mezarlara dâir bilgi için. Prof. A. Müfid Mansel'in «*Trakya-Kırklareli kubbeli mezarları ve sahte kubbe ve kemer problemi*, Ankara, 1943» adlı eseri ile yine aynı müellifin *Belleten*'de (IV, 1940, s. 89-94) yayınladığı «*Trakya Hafriyatı*» (1936-1939) başlıklı makalesine bakınız.

kenarında mevcut küçük bir ostotheğin ön yüzüne kazınmış çok zor okunan bir Hellenistik devir eseridir. Üç satır halinde devam eden bu ostotheğin yazıtının bazı harfleri, hatta bir çoğu rutubetten tamamen silinmiş olup okunamayacak durumdadır⁵. Tümülüs'ün dördüncü ve beşinci Roma devri kitâbelerini de, mezarın içinden çıkan bronzdan yapılmış, ölümlere ait kül ve kıymetli eşyaları muhafazaya yarayan iki vazo üzerine kazınmış olanları teşkil etmektedir.

Şimdi bu kitâbeleri sıra ile inceliyelim :

1. Ön-odanın kapısı üzerindeki epitaf (Kitâbe resim çekmeğe müsait olmadığı için orijinal fotoğrafını veremiyoruz; arkada Res. 3 ve 4, estampajının fotoğrafıdır) :

Üst uzunluğu : 1^m, 11
Alt uzunluğu : 1^m, 35
Genişliği : 0^m, 66
Derinliği : 0^m, 22
Harf yüksekliği : 5-6 mm.

Σ Κ Α Μ Α Ν Δ Ι Ο Σ : Μ Α Κ Α Δ Ι Ο Σ
Σ Κ Α Μ Α Ν Δ Ι Ο Σ

- (a) Σκαμάνδ(ρ)ιος Μακάριος.
(b) Σκαμάνδριος.
(c) Σκαμά[ν]δριος[ς]
Μακάριος[ς].

Tercümeleri :

- (a) Bu «Makaris oğlu Skamandrios» tur.
(b) Bu «Skamandrios» tur.
(c) Bu «Makaris oğlu Skumandrios» tur.

⁵ Bu ostotheğin vaziyeti müsait olmadığı için, ne iyi bir resmini alabildik, ne de okunaklı, fotoğrafı çekilebilecek bir estampajını elde edebildik. Elimizdeki estampaj sadece kitâbeyi deşifreye yardım etmiştir; teşhire maalesef elverişli olmamıştır; fakat buna rağmen arkada bir örneği sunulmuştur (bk. Res. 3 ve 4).

Bu satırlar, muhteviyatından da anlaşıldığına göre, birbirini takip eden muhtelif zamanlarda ölmüş üç ayrı kimsenin birer epitafıdır. Şöyle ki, ilk satır, mezarı yaptıran ve öldükten sonra içine gömülen aile reisi Makaris⁶ oğlu Skamandrios'a aittir. İkinci satır ise, yine aynı aileye mensup Skamandrios isimli fakat baba ismi bulunmayan diğer bir şahsın kitâbesidir. Üçüncü ve dördüncü satırlar da, gene aynı Skamandrios ailesinden gelme ve gene aynı adlarla çağrılan üçüncü bir ölünün epitafını teşkil etmektedir.

Şimdi burada bu epitafın ayrı ayrı tahlillerine geçmeden önce, mezarın bulunduğu Dardanos mıntakasının komşu bölgelerle olan münasebet derecesini birkaç kelime ile tebarüz ettirmek, tahlillerimizin iyi anlaşılabilmesi için faydalı olacaktır kanaatindeyiz.

Her üç epitafı ihtiva eden birinci kitâbe Aiolik lehçe ile yazılmış olup Geç Arkayik devir eseridir. Malûm olduğu üzere İonia ve Aiolia bölgelerinin M. Ö. VII. ve VI. yüzyıllar boyunca gerek dil ve kültür, gerekse tarih ve felsefe sahalarında Ege'de büyük öncülük etmiş ve böylece bilâhire büyük Klâsik Yunan medeniyetinin doğmasında inkâr edilmez büyük rolleri olmuştur. Bu itibarla bu kadar parlak bir Arkayik çağ medeniyetini yaşamış olan bu Aiolia ve İonia'nın, hiç şüphe yok ki, ilk ve devamlı tesirlerini ilk önce kendi komşu bölgelerinde göstermiştir. Pek tabiidir ki, bu tesirlerin kuvvetini de bilhassa Lydia, Phrygia v.s. gibi iç memleketlerden ziyade, o devirlerde daimî münasebetin daha kolay kurulabildiği sahil şehir ve ülkelerinde bulmak mümkündür. Nitekim İonia ve Aiolia'nın İç Anadolu'dan çok, adalara ve komşu kıyı şehirlere daha kolay tesir icra ettiği mâlûmumuzdur. Bu bakımdan, başlangıçta tamamiyle yerli, kendine has dili ve kültürü olan gerek Troia'nın, gerekse Dardanos'un, bu iki yüksek kültür öncüsünün atmosferi ve devamlı tesiri altında kalmış olması kadar tabii birşey düşünülemez. Fakat bu husustaki malzeme ve epigrafik vesikalarımız hiç denecek kadar azdır. Binaenaleyh, incelemekte olduğumuz bu eski Dardanos mezar kitâbesi böyle bir örnek vesikayı vermiş olduğu için, değeri pek yüksek olacaktır.

Mezarın ilk sahibi Skamandrios'tur ve uzun zaman yaşamış bir ailenin reisi olarak kalmıştır. İlk satır bunu açıkça belirttiği

gibi, ayrı ayrı satırlardaki ifâdeler de bu hususu bize sağlamaktadır. Birinci satır mezarın ilk kitâbesidir. Bu bölge, Dardanos Krallığı olarak tanınmış ise de, kitâbenin umumî karakteri Aiolik'tir. Böyle olması da gayet tabiidir; çünkü Aiolia'ya komşu olan Dardanos Krallığı sâhasında da Aiolia lehçesi konuşulurdu.

«Skamandrios» şahıs ismi, yerli eski bir Anadolu ismi olup tamamen grek kisvesine bürünmüş bir vaziyette karşımıza çıkmaktadır. Şahıs ismi olarak, bu isimle biz ilk defa karşılaşırız. Yalnız Troia bölgesinde Skamandros (=Küçük Menderes) adı ile tanınan bir nehir vardır. Skamandrios ismi de şüphesiz bu isimden türemedir. Diğer taraftan yine garip bir tesadüftür ki, eski kaynaklar⁷, Lesbos (Midilli)'un kadın şairi Sapho'nun babasının ismini, yâni Skamandronymos'u bu nehir ismile münasebet tar gösterirler. Bizce de şurası mahakkak ki, gerek Skamandrios, gerekse Skamandronymos isminin Skamandros nehir ismile sıkı ilgisi vardır. Durum böyle olunca, Aiolia bölgesile Troia ve Dardanos'un herhalde yakın münasebetini düşünmek yerinde olacaktır. Dardanos mezar kitâbesi böyle bir yafta halinde bir isimden ibaret olmayıp da tam bir cümlecik şeklinde olsaydı durum çok daha başka olurdu. Maamafih, yazının harf karakterleri *Aiolik*'tir ve bunu başka benzerleriyle karşılaştırmak da mümkündür⁸.

Ölü Skamandrios, birinci satırda görüldüğü gibi (bk. s. 3), patronymikon'ludur ve nominativus halinde yazılmıştır.

İkinci satır, aynı aileye mensup başka bir ölünün kitâbesidir. Ama burada ölünün patronymikon'u, yâni, baba ismi geçmemektedir. Maamafih ikinci satırda geçen Skamandrios, birinci satırdaki Makaris oğlu Skamandrios'un, yâni mezarın ilk sahibinin ya torunudur, yahut da çok yakını, bir arkadaşıdır diye düşünülebilir. Fakat torunu olması pek fazla muhtemeldir. Şu halde vaziyet bu şekilde açıklanınca, birinci satırla ikinci satır arasındaki zaman farkını tespit etmek mümkün olur. Aslında bu durumu, birinci ve ikinci satırların yazı karakterlerinden istintac etmek daha kolaydır; çünkü, birinci satırın yazı karakterleri ikinci satırınkilere nazaran bir

⁷ Herod., II, 135; Aelianus, *Varia Historia*, XII, 19.

⁸ Krş. L. H. Jeffery, *The Local Scripts of Archaic Greece*, Oxford 1961, s. 365, Lev. 71, nr. 35; Keza bk. *aynı eser*, s. 328 vd.

⁶ Bu isim hakkındaki izahatımız için bk. ilerde s. 8 vd.

haylı farklı ve Arkayik an'aneye daha çok bağlı kalınarak yazılmıştır. Bu fark, her iki satırın tipik harfleri olan Alpha, Sigma, ve Kappa şekillerini birbirleriyle mukayese ettikte kolayca anlaşılır. Kaldı ki bu hususu, iki satır arasındaki simetrisizlik de belirtmektedir. Malûm olduğu üzere, kitâbelerde simetri mühim rol oynar. Şâyet, kitâbe ile kitâbenin yazılı bulunduğu düzey arasında herhangi bir simetrisizlik veya kelime kazıntısı, satır silme gibi sun'î bir kazıntı vuku bulmuşsa, o takdirde bunda hususî bir mâna aramak gerektir. Yâni, böyle bir kitâbeye sonradan ya bir ilâve yapılmıştır, yahut da aslından, bir kazıntı yapmak suretiyle, bir kelime çıkarması olmuştur. Bugüne kadar yayınlanmış kitâbeler arasında böylelerine çok rastlanmıştır. Bu epitaf'ta da aynı vaziyeti müşahede etmek mümkündür. Şöyleki: Bu kitâbe dört satırlıktır⁹. Fakat, dikkat edilecek olursa, ilk satırı, diğer üç satıra nazaran daha dıştan başlamaktadır. İkinci satır ise, birincinin tam altından başlayacak yerde, -epigrafya ilminde simetri zaruridir- hem biraz içerlek hemde eğri olarak devam ettirilmiş olduğu ve böylece birinci satırın yazı sahası ile ikinci satırın yazı sahası arasında bir tenasüpsüzlüğün bulunduğu müşahede olunmaktadır. İşte bu keyfiyet epigrafya usul ve an'anesine uymamakta, ve binaenaleyh, bu birinci ve ikinci satırların, birbirlerinden farklı, hemde oldukça farklı devrelerde, meselâ bir dede-torun arasında bulunan bir zaman farkıyla yazılmış bulunmaları icâb eder ki, hakikat da kanaatimizce budur.

Üçüncü ve dördüncü satırlar yine aynı aileye mensup üçüncü bir ölünün epitafıdır. Yâni, aynı ismi taşıyan üçüncü bir şahıs, çok muhtemel ki bir öncekinin oğludur ve aynı aile kabristanına gömülmüş bulunmaktadır. Yalnız, bu üçüncü epitaf, diğer ikisi gibi birer satır halinde değil, iki satır olarak yazılmıştır. Sonra, satırların itinasızlığı da biraz câlib-i dikkattir. Bu hususu arkada bir fotoğrafla veya estampağını vererek, göstermek isterdik; fakat hakkedilmiş bu üçüncü kitâbe çok silik olduğu için, buna muvaffak olamadık.

Üç ayrı epitafı ihtiva eden bu ön-oda mezar kitâbesinin, yâni birinci epitaf'ın (bk. Res. 3 ve 4) hakikî tarihini tesbite çalışalım. Bu kitâbe evvelce de söylediğimiz gibi, Aiolik lehçe ile yazılmıştır ve her bakımdan karakteri de Aiolik'tir. Zaten bu mintakalar mezarın yapıldığı tarihlerde tamamen Aiolia lehçesini konuşuyordu.

⁹ Bk. kit. nr. 1, Res. 3 ve 4.

Bu husustaki kat'i kanaatimizi, aynı lehçe atmosferinin hâkim bulunduğu Neandria'dan (Bahçeli-Çığır kalesi) H. Roehl ve R. Koldewey gibi bilginler tarafından yayınlanmış kitâbelerle¹⁰ bizim Dardanos kitâbesini mukayese ettiğimiz zaman vermiş olacağız. Arkayik Devir epigrafya mütehasısı Miss L. H. Jeffery, mevzuu bahis Neandria kitâbelerinin yazılış tarihini M. Ö. 500-475 yılları arasında mutalâa etmekte ve bunlarda kuyruklu Rho harfinin belirmeğe başlamış olduğuna işaret etmektedir¹¹. Bu durum bizce pek mühim sayılabileceği gibi, aynı kitâbenin Kappa, Mü, Nü, Sigma ve Delta harflerinin karakterleri de bizi ayrıca ilgilendirir ve bizimki ile o kitâbe arasında çok yakın bir benzerlik müşahede edilebilir.

Bundan başka, Boustrophedon tarzında yazılmış bir Assos (Behram-kale) kitâbesinde Miss H. L. Jeffery arkayik hususiyetler görmekte ve bilhassa burada üç bacaklı Sigma harfi ile kuyruklu diğer harfleri pek tipik bularak, bu kitâbenin tarihinin M. Ö. 550 yıllarından daha geç bir devre konamıyacağına ısrarla işaret etmektedir¹².

Bizim kitâbemizin esaslı diğer tipik bir noktası da bilhassa güdük Rho harfini ihtiva etmiş olmasıdır. Bu tip Rho harfinin bir benzerini hem Assos (Behram-kale) nekropolünde bulunmuş bir dorik sütunun alt kısmında Boustrophedon tarzında yazılmış bir arkayik kitâbede, hem de bir Samos kolonisi şehri olan (Strab., 331, fr. 56) Perinthos'un (Marmara Ereğlisi), Samos adası Herasion'una adak olarak vermiş olduğu birçok hediyeler meyanında bir beyaz mermer üzerindeki yazıtta da bulmak mümkündür¹³. Bu kitâbede Rho'dan başka, ayrıca Mü, Nü, Delta, Sigma ve Kappa harflerinin de bizim Dardanos aile kabristanında geçen aynı isimlerdeki harflere çok benzedikleri görülür. Halbuki,

¹⁰ H. Roehl, 35, 1; Keza krş. R. Koldewey, *Neandria*, 1891, s. 27, Res. 56-57.

¹¹ L. H. Jeffery, *agni eser*, s. 380, Lev. 70 nr. 10 (Boustrophedon tarzında yazılmış bir Assos (Behram Kale) kitâbesi).

¹² Krş. *göst. ger.*; Keza krş. L. H. Jeffery, *The Annual of the British School at Athens*, nr. L, s. 84, Lev. 10. c (Bu kitâbenin menşei İonia olarak gösterilmiş ise de, karakteri Aiolik'tir. Nitekim L. H. Jeffery de bunu bir soru işaretile bize anlatmak istemiştir); Kitâbe Geç Arkayik devir eseridir.

¹³ Krş. L. H. Jeffery, *The Local Scripts of Archaic Greece*, Oxford 1961, s. 365, Lev. 71, nr. 35.

Miss L. H. Jeffery, bu Samos kitâbesinin harf karakterlerinin M. Ö. 525 yıllarına ait olabileceğini tespit etmiş durumdadır¹⁴. Mezarın eskiliğini teyit edecek mahiyette olan başka bir husus da kelimeler veya cümleler arasına konan ve bu suretle bu kelime ve cümlecikleri birbirinden ayırmağa yarayan bir nevi eski devir noktalama işaretini hâvi olmasıdır. Önce üst üste (·), sonra da yine üst üste iki nokta (:) ve hatta bazen bir nokta (·) olarak kullanılmış bulunan bu noktalama sisteminin Arkayik devir boyunca devam etmiş olduğu ve bazen de Klâsik devir başlangıcında dahi arada bir geçtiği görülmüştür¹⁵.

İşte Dardanos mezar kitâbesinin birinci satırında, iki isim birbirinden böyle bir Arkayik devir noktalama İşareti ile ayrılmış olarak görülür. Ender rastlanan bu hususiyet de kitâbemizin arkayik oluşuna diğer bir alâmettir.

Bütün bu karşılaştırmalardan sonra, Dardanos aile mezarının ön-odaya giriş kapısı alınlığındaki en eski kitâbesinin tarihinin, M. Ö. VI. yüzyıl sonlarına isabet edeceği kanaatine vâsıl oluyoruz.

Bu arkayik kitâbe üzerinde küçük bir gramer açıklaması :

Kitâbenin ilk satırı, yâni birinci epitaf, nominativus halinde patronymikon'lu bir isimden ibarettir yâni, «Makaris oğlu Skamandrios». Halbuki ikinci epitaf patronymikon'suzdur ve bir yafta durumundadır. Üçüncüye gelince, bu birinci epitafın ayındır, yâni, ölülerin baba isimleri zikredilmiştir; meselâ, «Makaris'in oğlu Skamandrios». Bu ibâre ilk bakışta bize bir yafta intibahı verir. Halbuki, bu cümlecik iki isim altında görünen ve her ikisi de nominativus halini izhar eden bir tek kişinin adı imiş gibi anlaşılırsa da, bu, şu bakımdan doğru sayılamaz. Yâni, ibârenin ikinci

¹⁴ L. H. Jeffery, *ayni eser*, s. 365, Lev. 71. No. 35; keza başka benzerlerle krş. s. 367, Lev. 72, nr. 63, 73; Keza bk. Lev. 70, nr. 10.

¹⁵ L. H. Jeffery, *ayni eser*, s. 326, Lev. 65, nr. 41 A ve B (Khios, M. Ö. 575-550); s. 326, Lev. 66, nr. 53 (Ephesos M. Ö. 550); s. 326, Lev. 66, No. 63 (Klazomenai, M. Ö. 540-525); s. 326, Lev. 64, nr. 33 (Miletos, M. Ö. 525-500); s. 326, Lev. 64, nr. 39 (Miletos, M. Ö. 500-480); s. 330, Lev. 65, nr. 50 (Erythrai, M. Ö. 510-500); s. 35, Lev. 69, nr. 41 (Halikarnassos, M. Ö. 475); s. 290, Lev. 55, nr. 3 (Naksos, M. Ö. 620-600); s. 346, Lev. 68, No. 32 a (Knidos, M. Ö. 599-570); s. 284, Lev. 43, nr. 15 (Sicilya, M. Ö. V. yüzyıl); s. 366, Lev. 71, nr. 43 (Prokonnesos, M. Ö. VI. yüzyıl ortaları); s. 366, Lev. 71, nr. 43 (Sigeion, M. Ö. VI. yüzyıl ortaları); Dittenberger, *Sylloge*, s. 19-24, nr. 11; Marcus N. Tod, *A Selection of greek Historical inscriptions*, I, s. 1 ve 28.

ismi olan Μακαριος nominativus halinde bir isim değil, genetivus halinde bulunan bir pantonymikon (baba ismi)'dur. Esasen daha evvelce de yazmış olduğumuz bir yazımızda¹⁶ bu hususa temas etmiş ve demiştik ki, Μακαριος kelimesi üçüncü çekime dahil bir isimdir ve nominativus'u Μακαρις ve bunun genetivus hali ise Μακαριος'tur. Biz bunu, o yazımızda, bilhassa kitâbedeki yeri icabı genetivus halinde bulunması gerektiğini de belirtmiştik¹⁷. Binaenaleyh, bu kitâbeden de anlaşılacağı üzere, Dardanos aile mezarında geçen Σκαμάνδριος Μακαριος ibaresinin Μακαριος kelimesi nominativus değil, genetivus'tur. Biz şayet Μακαριος şeklini nominativus halinde bir isim olarak kabul edecek olursak, o takdirde kitâbenin ve dolayısıyla mezarın yapılış tarihini epey geç devirlere, meselâ bilhassa bu ismin kullanılmağa başladığı geç Roma'ya ve hatta Hristiyanlık devrine kadar indirmemiz lâzım gelecektir ki, bu takdirde bu katiyen isabetsiz olur. Zira, nominativus'u Μακάριος olan bir ismin hristiyan ismi olabileceğini de daha önce izah etmiş¹⁸ ve hatta bu devirde daha çok müteammim olan kısa şekilli kullanılışına dair bir misal de zikrederek¹⁹, göstermiştik. Halbuki, o yazımızın intişarına kadar nominativus hali Μακαρις olan bir şahıs ismi hiç tanımiyorduk. O zaman, geç Hellenistik devirde ilk defa olarak karşılaştığımız yazdığımız bu Μακαρις isminin, bu kere Dardanos aile kabristanında da yeniden karşımıza çıkışı ile tarih, şimdilik, biri Arkayik diğeri de geç Hellenistik devirde olmak üzere, iki defa bu aynı Μακαρις özel ismine şahit olmuş oluyor, demektir. Binaenaleyh, şimdi bu ismin yâni, Μακαρις kelimesinin bir son devir ismi olmadığını ve böylece mazisinin Arkayik devre kadar uzanabildiğini ve fakat zamanla hakikî orijinal şeklini değiştiren, Μακάριος nominativus'lu bir özel isim kılıfına sokulmuş bulunduğunu bilhassa tebâruz ettirmek isteriz.

2. Asıl mezar odası kapısı üzerindeki ikinci epitaf (kitâbe çok silik olduğu için esas orijinal resmi çekilememiştir; arkada Res. 5 ve 6 estampajının fotoğraflarıdır):

¹⁶ Z. Taşlıklioğlu, *Byzantion Nekropolüne âit iki mezar steli, Belleten*, XXII, 244-247.

¹⁷ Krş. *göst. yer*: Φιλήτας τὰς/ 'Απολλοφάνης θυγατήρ δὲ/ Νουμηνίου τοῦ Μακάριος.

¹⁸ Krş. Z. Taşlıklioğlu, *göst. yer*.

¹⁹ Krş. *CIG*, 6274; IV, 8803.

Uzunluğu	: 1 m. 47
Genişliği	: 0 m. 92
Derinliği	: 0 m. 91
Harf yüksekliği	: 5-6 cm.

Ο ΝΥ Η ΝΑ Δ ΗΞ
Κ Α Α Ο Ξ

'Ονηνάδης' Καρός

Tercümesi : «Bu, Kar'ın oğlu Onyenades'tir».

Dikkat edilecek olursa bu epitaf'ın da özel isimleri Σκαμάνδριος ismi gibi, Grekleşmiş birer yerli Anadolu ismidir. Belki de birer Karia'lı adıdır. Fakat bu kitâbede artık bir Skamandrios ailesini görememekteyiz. Onun yerine bir Kar ailesi yer almış bulunmaktadır. Skamandrios ailesi ile bu Kar ailesi arasında, hiç şüphe yok ki, bir boşluk mevcuttur. Bu boşluğun da, kanaatimizce, oldukça uzun bir devre sürmüş olması icap eder. Hattâ bu boşluğun mevcudiyetini bilhassa her iki kitâbe arasındaki yazı karakterlerinden anlamak mümkündür. Meselâ, bu ikinci epitaf'ın hele Üpsilon ile Eta harflerinin şekilleri bizim için bu hususta çok enteresan sayılabilir (bk. Res. 5 ve 6). Üpsilon (Υ) harfi, kitâbede de görüldüğü üzere kuyruksuzdur. Jeffery'in tespit ettiğine göre²⁰, muhtelif memleketlerde, Arkayik devirden itibaren Klâsik devrin başlarına kadar bu harf kuyruktan mahrumdur. Sonra, gün geçtikçe yavaş yavaş kuyruklanmağa başlamıştır ki,

²⁰ L. H. Jeffery, *ayni eser*, s. 35, Fig. 22 ve Lev. 2 (44^a) (Korinthos, M. Ö. 625); s. 105 (Lokris, M. Ö. VI. yüzyıl sonları); s. 349, Lev. 67. nr. 8 (Kamiro, M. Ö. 600-550); s. 350, Lev. 68, nr. 33 (Ialyos?, M. Ö. 550-540); s. 351 (Knidos, M. Ö. 540); s. 353, Lev. 69, nr. 41 (Halikarnassos, M. Ö. 475); HN², 560 Bii I, 361 vd., Lev. 15; Keza Cahn, *Monnaies grecques archaïques*, 1947, II, 27, Fig. 10 (Methymne, M. Ö. 530); Keza krş. Lamb, *BSA XXXI* (1930-1), s. 178, Lev. 28; XXXII, 56, Lev. 22; IG, XII, Suppl., s. 32 (Antissa, M. Ö. 6-V. yüzyıl).

bunun örneklerini daha sonraki devirlerde görmek mümkündür.

Eta (Η) harfinin durumu da ayrıca önemlidir. Çünkü, Eta Aiolik lehçede pek nâdir geçen bir harftir. O devirlerde Aiolik lehçede bunun yerine Epsilon (Ε) kullanılırdı. Bu bakımdan Etanın bu epitaftaki yazılışı bile tam İonik'tir²¹. Binaenaleyh, bu harfin Dardanos'ta bu tipte kullanılışı, bu bölgede, Aiolik lehçenin yanibaşında İonik lehçeye de yer verilmiş olduğunu gösterir. Çünkü, Eta harfi kendi öz kıymetine mâlik olarak asıl İonia dilinde kullanılmıştır. Aiolik lehçede Eta değil, onun yerine Epsilon harfinin yer aldığı sabittir. Buna ait en bâriz bir örneğini de, Mysia'da Pergamon (Bergama) şehri Poseidon'una adak olarak sunulmuş bir bronz heykel kâidesinde yazılı [Π]οσειδωνι ; Ανδρομεδες [Π]ολειο kitâbesile ayrıca Θεοδορος isminin yazılı bulunduğu başka bir fragment'te görmekteyiz ki, L. H. Jeffery, bilhassa bunlardan birincisinin M. Ö. 475-450 yılları arasında, diğerinin ise M. Ö. VI. yüzyılda yazılmış olduğuna işaret eder²²; ve bu keyfiyet de bizim için mühim bir ip ucu sayılır; çünkü, bizim Dardanos aile mezarının asıl mezar odası kapısı üzerinde bulunan bu 2. epitaf'ın Eta ve Üpsilon harflerinin Aiolik'ten çok İonik hususiyetlerini şeklen aksettirdiği bârizdir (bk. Res. 5 ve 6). Bu itibarla, 2. epitafın tarihini bu Pergamon kitâbesile mukayese ederek tesbit etmiş oluyoruz. Yukarıda vermiş olduğumuz Dardanos kitâbesinde geçen hem baba ismi (Patronymikon) olan Κάρος kelimesi, hem de küçük isim (Praenomen) olan 'Ονηνάδης'inde İonik tesir altında olmakla beraber birer yerli Anadolu ismi olduğu âşikâr bulunmaktadır.

Bir taraftan Aiolia, diğer yandan İonia tesirile, bu bölgeler kültür alanında melez bir şekil almıştır. Nitekim, tamamen Aiolik diye vasıflandırdığımız 1. kitâbedeki (bk. Res. 3 ve 4) Skamandrios isminin de yerli birer isim olup, Aiolia karakterini taşıdığı yukarıda söylenmişti. Fakat 2. kitâbede yâni, asıl mezar odası kapısı üzerindeki Onyenades'e ait epitafta Alpha (Α) ve Kappa (Κ)'nın, hele Üpsilon (Υ) harfinin şekil ve karakteri Aiolik'ten ziyade İonik tesiri aksettirdiği pek bârizdir. Zirâ, İonia'da M. Ö. 500-475

²¹ Benzerleriyle krş. L. H. Jeffery, *ayni eser*, s. 325, nr. 4, Lev. 67. nr. 8. (M. Ö. 600-550); keza krş. nr. 27, Lev. 64, nr. 34 ve 39, Didyma (M. Ö. 500-494; nr. 500-480) ve yine krş. s. 359, nr. 2, Lev. 70. nr. 1, bilhassa (a-b)deki Eta'lara bakınız.

²² L. H. Jeffery, *ayni eser*, 359-360 ve yine *göst. yer.* nr. 2, Lev. 70, nr. 1 f..

yıllarında Üpsilon (Υ) harfi kuyruksuzdu ve daha sonraki tarihlerde ancak kuyruk tedricî bir şekilde uzamağa başlamıştır²³.

Şu halde, bu çeşitli mukayeseler neticesinde Dardanos mezar anıtının bu ikinci epitafının birinciye nazaran daha sonraki zamanlara, yâni, M. Ö. V. yüzyılın başlarında yazılmış olduğuna muhakkak nazaretle bakılabilir.

Ὀυσινάδης ve Κάρι isimlerine gelince, bunların her ikisi de bizim için yepyeni sayılan birer yerli Anadolu şahıs ismidir. Ὀυσινάδης isminin, bildiğimize göre, bir benzerine şimdiye kadar rastlanmamış değildir. Bu ismin sonundaki -αδης takısı²⁴ eski Yunançada «oğlu» anlamına gelir. Ὀυσίνης'in yahut da Ὀύνηος'un oğlu demektir. Tabii kelime eski bir Anadolu ismi olduğu için, hakikî lûgat mânası şimdilik meçhuldür.

Κάρι ismi de aynı şekilde eski bir Anadolu ismidir. Daha doğrusu bir Karia ismidir. Mâlûm olduğu üzere, Karia'lıların (οἱ Κάριες) pek eski zamanlarda, meselâ, M. Ö. 3000 yıllarında Anadolu'nun muhtelif bölgelerinde, hele, güney ve güney-batı kısımlarında, sonra adalarda, Ege'de hüküm sürdükleri bilinmekte²⁵ ve asrımızın bilgileri tarafından da bu hususların teyid edildiği görülmektedir²⁶. Bu itibarla, Κάρι şahıs ismi ile οἱ Κάριες (Karia'lılar) kavim ismini bir kökte toplamakta isabetsizlik düşünülemez. Zaten Anadolu'nun tarihen sonsuz bir umman olduğu aşikârdır. Binaenaleyh, çeşitli kavimlerin dil, kültür ve san'at alanında her çeşit kalıntılarına türlü kalıplar altında muhtelif bölgelerde hatta değişik ve karışık yerlerde rastlamak mümkün olduğuna göre

²³ Krş. L. H. Jeffery, *Annual of the British School at Athens*, nr. L. s. 81, Lev. 10 ve keza bk. aynı müellif, *The Local Scripts of Archaic Greece*, Lev. 13. Krş. L. H. Jeffery, *aynı eser*, s. 35, Fig. 22 ve Lev. 2 (44 a) (Korinthos, M. Ö. 625); s. 105 (Lokris, M. Ö. VI. yüzyıl sonları); s. 349, Lev. 67. nr. 8 (Kamiroz, M. Ö. 600-550); s. 350, Lev. 68, nr. 33 (Ialysos ? M. Ö. 550-540); s. 351 (Knidos, M. Ö. 540); s. 353, Lev. 69, nr. 41 (Halikarnassos, M. Ö. 475); Cahn, *Monnaies grecques archaïques*, 1947, II, 28, Fig. 10 (Methymne, M. Ö. 530); Keza krş. *BSA XXXI* (1930-1), s. 178, Lev. 28; *XXXII*, s. 53, Lev. 22; *IG, XII, Suppl.*, s. 32 (Antissa, M. Ö. 6-5 yüzyıl).

²⁴ Bu takı'nın umumiyetle bir sesli harften sonra -αδης, sessizden sonra ise -ιδης şeklinde geçmesi gerekirken, bizim kitâbimizde bunun tersi vuku bulmuştur. Maamafih, bazen Πυλάδης gibi başka benzerlerine de rastlanır.

²⁵ Hom., II, 2, 867; Herod., I, 171.

²⁶ Krş. A. Müfid Mansel, 2. *Türk Tarih Kongresi zabıtları*, 1947, s. 18 vd.

bir Karia şahıs ismi olan Κάρι'nın, Troia bölgesinde de kullanılışı bu karışığın bir örneğini daha vermiş olabilir. İşte bu yaygın kakikat karşısında Karia'lılar tarihini aydınlatıcı mahiyette olan vesikaların azlığıdır ki, sayısı birkaçı geçmiyecek kadar az olan bizim bu Κάρι şahıs ismi²⁷ üzerinde durmamıza sebep olmuştur. Hakikaten bu isim bugüne kadar²⁸ efsanevî bir ad olarak geçerken, şimdi bizim bu kitâbimizle bu vaziyetten kurtulmuş ve bir şahsa özel ad olmuş olarak karşımıza çıkmıştır.

3. Ostothek'in ön-yüzüne hakkedilmiş diğer bir kitâbe (bk. Res. 7) :

Uzunluğu : 0 m. 57,
Genişliği : 0 m. 53,
Yüksekliği : 0 m. 38,
Harf yüksekliği : 10-16 m.m.

Ο Δ Η Μ Ο Σ
ΑΥ ΝΟΥ ΓΥΝΑΙ
ΔΡΙΟΥ Σ Ω Κ Λ Ε Ι Ο Υ

Ὁ δῆμος

Ἀσπασίαν Λυσιμένου γυναῖκα δὲ
Σκα[μανδρί]ου [τοῦ Σ]ωκλείου (ἔθραψεν).

Tercümesi : *Halk, Lysimenes kızı, Sokles oğlu Skamandrios'un karısı, Aspasiayı (buraya gömdü),*

Ön-yüzü yazıtlı ostothek, evvelce de söylediğimiz gibi, mezar antına girince, hemen sağ tarafta köşede bulunmaktadır. Üzerindeki kitâbesi, rutubetten pek fazla aşınmış ve yer yer bir takım çukurlar meydana gelmiş olduğu için, pek silik bir manzara arz etmektedir. Bu itibarla, kitâbenin hakikî metnini ancak uzun bir mesâiden sonra, kısmen taştan, kısmen de estampajından

²⁷ Herod., I, 171.

²⁸ Krş. *AJA*, Vol. 58, No. 3 (1954) s. 231-241. Burada Κάρι ismi Σέμα τόδε : Τύμ[νου] Καρὸς το(ῦ) Σκύλ[ακος] tarzında yazılmış bir epitafı geçiyorsa da, bu şahıs isminden ziyade bir etnik addır ; yâni, Karia'lı mânasında kullanılmıştır.

deşifre etmek mümkün olmuştur. Kitâbenin muhteviyatı bize, bu osthokh'in senelerce devam edegelen aynı Skamandrios sülâlesine mensup yine Skamandrios isimli başka bir Dardanos'lunun karısı Aspasia'ya ait olduğunu gösterir.

Kitâbenin yazılmış olduğu tarihe gelince, bunu paralel örnekler vermek suretile tespiti çalışalım. Bunun için de önce kitâbenin belli başlı tipik harflerini almamız icap etmektedir. Meselâ, devrine göre, ufak değişiklikler gösteren Alpha Nü, Pi, Omikron, ve Omega harflerini incelemek suretile kitâbemizin tarihi hakkında bir hükme varmak mümkün olur. Şöyle ki, kırık Alpha (yani iki bacağı kat'eden hat kırıktır) tâbir olunan Alpha (Α) Hellenistik devirde ortaya çıkmış ve M. S. III. yüzyıllara kadar kullanıla gelmiştir²⁹. Bilhassa sağ bacağı soldakine nazaran biraz kısa olan Pi (Π) harfi yazıtları tarihlemek için iyi bir ölçüdür. Bu tipik harf M. Ö. IV. yüzyıldan itibaren kullanılmağa başlamış ve geç Hellenistik devre, hatta Milâdî yıllara kadar gelmiştir³⁰. Nü (N)

²⁹ L. Robert, *Hellenica*, X, s. 284, Lev. XXXIX, 1 (M. Ö. III. asır). Burada geçen Alpha, kırık Alpha, tâbir ettiğimiz Alpha'dan farklı olmakla beraber, yine de Alpha'nın iki bacağı, düz bir şekilde kat'etmeyip, kırığa yakın iç bükey bir hatla kat'ettiğinden Hellenistik sayılmaktadır. Gustave Mendel, *Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines*, III, Constantinople, 1914, s. 111-112, nr. 898 (Hellenistik devir); s. 324, nr. 1086 (Hellenistik devir); s. 209-210, nr. 997 (Hellenistik devir); s. 67-68, nr. 856 (M. Ö. II. yüzyıl); s. 190-191, nr. 977 (M. Ö. I. yüzyıl); s. 193-194, nr. 980 (M. Ö. I. yüzyıl); s. 201-202, nr. 988 (Milâdî yıllar); s. 147, nr. 932 (M. S. I. yüzyıl); L. Robert, *agn. es.*, VII, s. 114-116, Lev. XIV. (M. Ö. II. yüzyıl); aynı yazar, *Ét. anat.*, s. 366, Lev. XXI 1 (M. Ö. II. yüzyıl). Gustave Mendel, *agn. eser*, s. 254, nr. 1038 (M. S. III. yüzyıl); s. 268, nr. 1049 (M. S. III. yüzyıl); s. 109-110, nr. 893 (M. S. III. yüzyıl); s. 110, nr. 894 (M. S. III. yüzyıl); s. 168, nr. 954 (M. S. III. yüzyıl); s. 180, nr. 967 (M. S. III. yüzyıl).

³⁰ L. Robert, *Ét. anat.*, s. 369, Lev. XXII 1 (*Thasos*, M. Ö. IV. yüzyıl). G. Mendel, *agn. eser*, s. 320, nr. 1082 (İstanbul, Çatladıkapı, M. Ö. IV. yüzyıl). L. Robert, *agn. eser*, s. 529-532, Lev. XVII 1, Hellenistik devir). Keza aynı yazar, *Hellenica*, X, s. 27, Lev. VI, 1, 2, (Hellenistik devir, M. Ö. II. ve III. yüzyıl). G. Mendel, *agn. eser*, s. 111-112, nr. 896 (Hellenistik devir). G. E. Bean, *JHS*, LXXIII, 1953, s. 21-23 ve Fig. 19 (Kaunos, Erken Hellenistik). G. E. Bean, bu Caunos makalesinde iki hususiyete temas ederek der ki, «kitâbe apices'sizdir ve ayrıca metinde mevcut Nü harfinin sağ bacağına soldakine nazaran daha kısa ve sanki bir yere asılı imiş gibi bir durum arzemesi mevzu bahis kitâbeyi Geç Hellenistikten ziyade Erken Hellenistik devre bağlar». Keza krş. Z. Taşlıklioğlu, *Trakya'da Epigrafya Araştırmaları*, İstanbul, 1931, s. 12.

harfi de aynı şekilde karakteristiktir. Epigrafya alanında ün yapmış otoriteler derler ki, Nü harfinin sağ bacağı soldakine kıyasla ekseriya daha kısa olur ve bu sol baccaktan sağdakine yan olarak inen üçüncü bir hatla meydana gelen Nü harfinin uçları ok veya mızrak ucuna benzer ve böyle bir Nü harfini ihtiva eden yazıt da M. Ö. IV. yüzyıl hususiyetini aksettirir³¹. Pek tabiidir ki, bu tip Nü'ler yalnız IV. yüzyıla inhisar etmiştir diyebiliriz. Erken Hellenistik ve hatta bazen Hellenistik devirde dahi benzerlerine rastlamak mümkün olmaktadır³². Hele kitâbe apices'ten mahrum ise bunu IV. yüzyıla tarihlemek kadar isabetli birşey olamaz³³.

Omikron (O) ve Omega (Ω) harfleri için de, devirlerine göre, bazı hususî şekillerin kullanıldığı epigrafya bilginlerince tespit edilmiştir. Meselâ, küçük gözlü ve satırın üst kısmına asılı imiş hissini veren Omikron'lar (O) ve hatta Omega'lar (Ω) karakteristiktir ve Hellenistik devir tipi diye gösterilir³⁴. Binaenaleyh, şimdi biz, burada mevzuumuz olan bu Aspasia kitâbesini (bk. Res. 7) bu yönden inceliyerek, örnek olarak aldığımız bu çeşitli kitâbelerle mukayese ettiğimizde, büyük bir ihtimalle, Hellenistik olduğunda ittifak etmiş oluruz.

4. Kitâbeli bronz vazo (bk. Res. 8) :

Yüksekliği	: 0 m. 26,
Vazonun kutru	: 0 m. 23,
Harf yüksekliği	: 10-20 mm.

³¹ L. Robert, *Ét. anat.*, s. 525 ve Lev. XX, 3; Keza Prof. G. E. Bean de aynı harfe ait fikrini, aynı mânada, fakat daha başka bir şekilde ifade etmiştir, tekrar bk. (not 25).

³² G. E. Bean, *göst. yer*; G. Mendel, *agn. eser*, s. 111-112, nr. 890; s. 140, nr. 925; s. 67-68, nr. 856; s. 198-199, nr. 985; s. 199-200, nr. 986; s. 325-326, nr. 1087; 324, nr. 1086; s. 321, nr. 1083. Bk. L. Robert, *Hell.*, VII, s. 114-116, Lev. XIV; Keza aynı yazar, *Ét. anat.*, s. 90, Lev. III, 1.

³³ G. E. Bean, *göst., yer*.

³⁴ L. Robert, *Ét. anat.*, s. 525; aynı yazar, *Hell.*, X, s. 284, Lev. XXXIX 1. Başka örneklerle karşılaştırmak için, bk. Gustave Mendel, *agn. eser*, s. 111-112, nr. 896; s. 320, nr. 1082; s. 321, nr. 1033; s. 324, nr. 1086.

ΞΕΝΟΚΡΙΤΗ
ΣΩΚΛΕΙΟΥΣ
ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΙ
ΔΟΥ

Ξενοκρίτη/ Σωκλείους/ του Ἀπολλωνί-/ δου.

Tercümesi : «Apollonides oğlu Sokles'in kızı Ksenokrite (burada yatıyor)».

Bu ifâde fiilsiz natamam olarak kullanılmış bir cümledir. Ölü Ksenokrite, nominativus halinde olup, tıpkı bir yaftanın ifâde ettiği mânâyı verir; yâni, «(bu) Apollonides oğlu Sokles'in kızı Ksenokrite'(dir)». Eski Yunan Edebiyatında bu türlü ifadelere arada bir mezar kitâbelerinde de rastlanır³⁵. İşte bu da onlardan bir tanesidir.

Dardanos aile kabristanının dördüncü epitaflını teşkil eden bu kitâbe karakter itibarile M. S. I. yüzyıla ait görünmektedir. Fakat, ölü kabı olarak kullanılmış olan bu bronz vazunun ihtiva ettiği nakışların, daha erken bir devrin (M. Ö. IV. yüzyıl) hususiyetlerini aksettirdiğine bakılırsa, onun, aynı maksatla ikinci defa olarak kullanıldığına hükmedebiliriz; yâni, vazunun daha erken, kitâbesinin ise çok daha geç bir devirde yazılmış olduğu kanaati daha çok belirmiş olur. Kaldı ki yuvarlak Epsilon'un orta çizgisi asıl yuvarlağa yapışmayıp, asılı bir durum arzemiş olması (bk. Res. 8), yukarıda tespit ettiğimiz tarihi daha gerilere, meselâ, Milâdî yıllara götürebilir. Hele kitâbedeki çizgili Ksi (Ξ) harfi ile bu durum büsbütün kesinleşir (Keza bk. Res. 8). Zira, çizgili Ksi, Erken tarihlerin hususiyetini aksettirir³⁶.

5. Halen Çanakkale Müzesinde olan, fakat tekrar göremediğim bu ikinci bronz vazo³⁷ üzerinde Grekçe şu fragment yazılıdır :

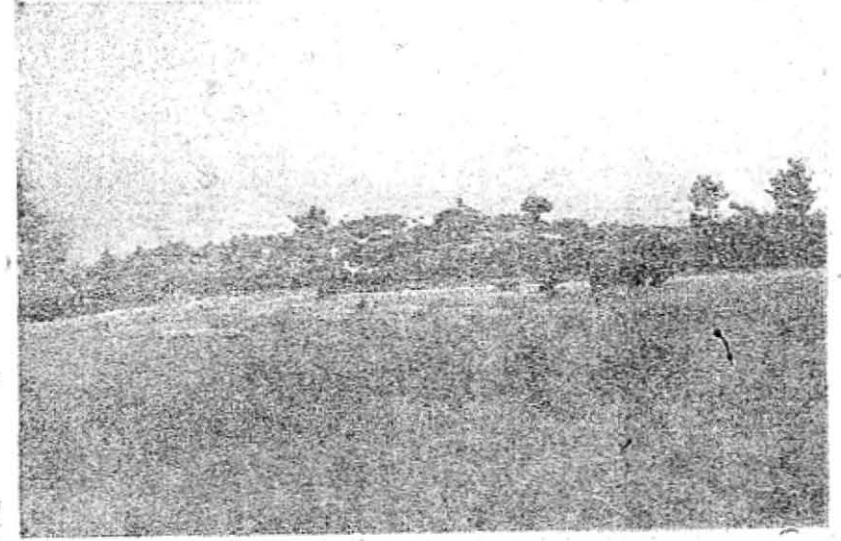
ΗΕΡΑΚΛΕΙΔΟΥΤ

Bunun bir öncekine nazaran daha geç bir devre ait olduğu anlaşılmaktadır.

³⁵ Krş. G. Mendel, *ayni eser*, III, s. 185, nr. 972: Ὀνήσιμος Δημητρίου.

³⁶ Krş. G. Mendel, *ayni eser*, s. 99, nr. 883; s. 112-113, nr. 897.

³⁷ Bu vazunun bir resmi için bk. *ürk Arkeoloji Dergisi*, sayı X-1, s. 58: vd., Lev. IV, Res. 9.

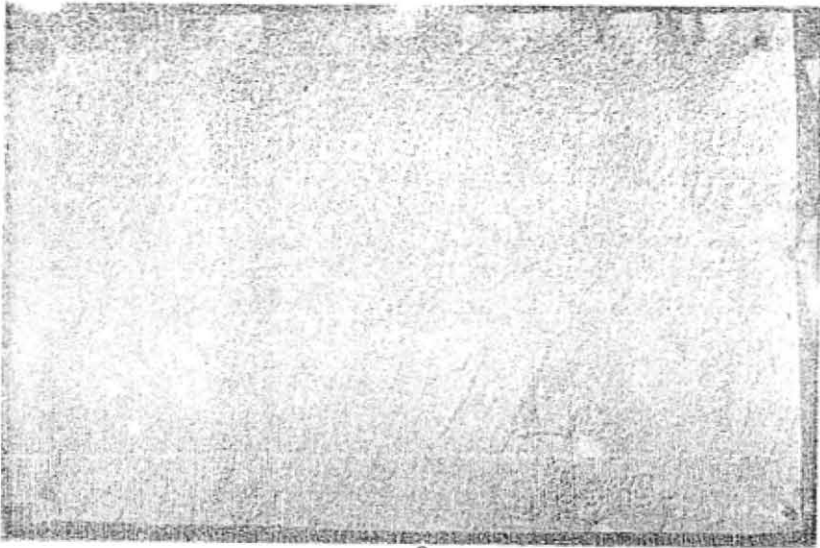
Res. 1. Tümülüs'ün karşısındaki görünüşü

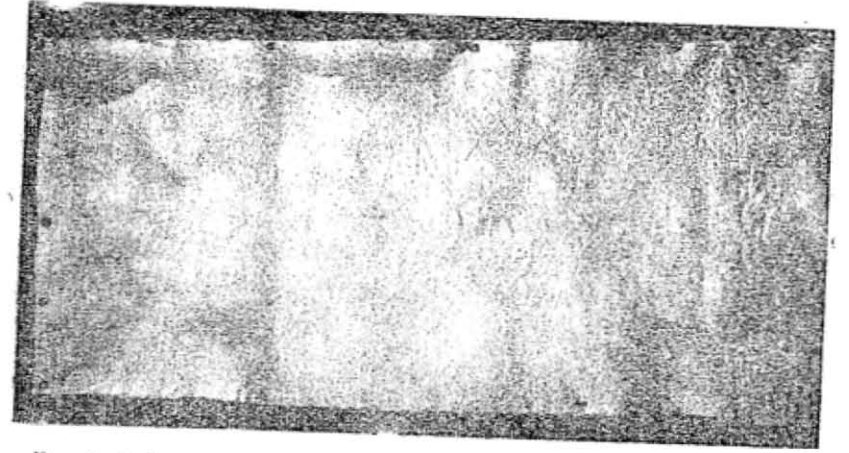
Res. 2. Mızara gidan dromos'un girişi

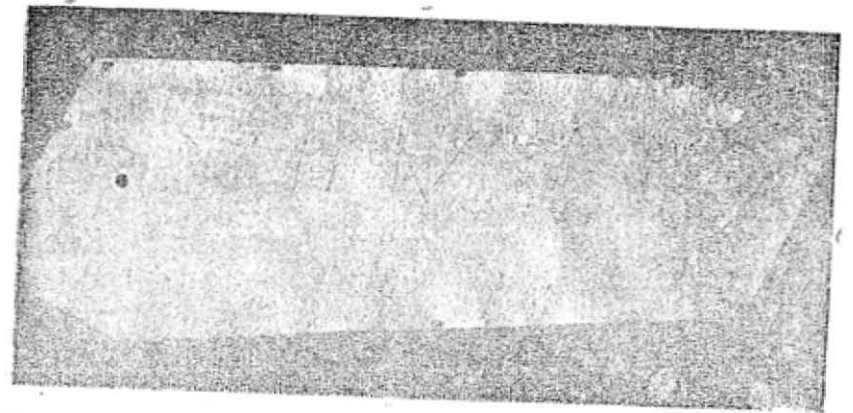
Res. 3. Ön-odaya giriş kapısı üzerindeki kitâbenin estampajı

Res. 4. Yukarıdaki kitâbenin devamı

Res. 5. Asıl mezar odası kapısının alınığı üzerindeki kitâbenin estampajı

Res. 6. Asıl mezar odası kapısının alınığı üzerindeki kitâbenin boyalı estampajı

Res. 7. Ostothok'in üzerindeki epitafın estampajı

Res. 8. Bronz vazo üzerindeki kitâbe